

ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Розглянуто акмеологічні засади та базові передумови формування і реалізації стратегічної політики України. Виокремлено специфіку розробки та реалізації стратегій довгострокового розвитку національної економіки як синергетичного інструмента реалізації стратегічної політики.

Рассмотрены акмеологические основы и базовые предпосылки формирования и реализации стратегической политики Украины. Выделена специфика разработки и реализации стратегий долгосрочного развития национальной экономики как синергетического инструмента реализации стратегической политики.

Considered acmeological principles and basic premises for development and implementation of strategic policy of Ukraine. Pointed out in specific development strategies and long-term national economic development as a synergistic tool of strategic policy.

Ключові слова: принципи, моделі стратегічної політики, адаптивне, ситуативне управління, інноваційний прорив, модернізація, інноваційний розвиток.

Спрямованість та характер відтворювальних процесів розвитку національної економіки лежить в площині досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, оскільки останні визначають структурні зміни, а відтак і перспективи України. Непослідовність здійснення економічних реформ у сфері розвитку національної економіки, відсутність стандартів публічної політики, високий рівень тінізації економіки при низькому рівні соціальних стандартів, дефіцит державних фінансових ресурсів у частині реалізації цільових програм з пріоритетних сфер розвитку національної економіки, низька інституційна активність державного сектору у визначенні, реалізації, контролі за досягненням пріоритетів довгострокового розвитку актуалізують питання концептуалізації стратегічної політики та інструментів її реалізації. Вона повинна забезпечувати реалізацію такої траєкторії довгострокового розвитку, яка б максимально дозволяла реалізувати потенційні можливості економічної системи з урахуванням глобалізаційних тенденцій та ендегенних чинників, забезпечувати резистентність національної економіки до деструктивних впливів.

Наукове підґрунтя управління соціально-економічним розвитком економічних систем закладено в працях зарубіжних вчених: Р.Аткінсона, Д.Б.Берга, В.Ш.Тонга, Е.Дж.Кауфмана, Канемі Пана, Л.Клейна, Б.Н.Кузика, Л.М.Крепкого, Е.І.Кузнецова, Дж.Майєра, Р.Манделла, В.І.Маєвського, М.Портера, В.В.Попкова, Дж.Стігліца, Е.Тофлера та інших.

Суттєвим є внесок і вітчизняної школи, яку репрезентують праці таких відомих вчених й економістів, як О.І.Амоші, Ю.М.Бажала, О.О.Бакаєва, В.Ф.Беседіна, О.Г.Білоруса, З.С.Варналія, О.С.Власюка, А.С.Гальчинського, Б.Д.Гаврилишина, В.М.Гейця, Н.І.Гражевської, О.Г.Івахненка, Я.А.Жаліла, Ю.К.Зайцева, В.В.Козюка, І.В.Крючкової, Д.Г.Лук'яненка, І.Й.Малого, І.Г.Манцурова, А.І.Мокія, А.Ф.Мельник, Б.Є.Патона, Б.Я.Панасюка, Ж.В.Поплавської, І.Ф.Радіонової, А.П.Ревенка, Ю.Г.Рубана, А.Г.Савченка,

М.І.Скрипниченко, І.В.Сергієнка, С.М.Серьогіна, В.П.Ніколаєва, В.А.Ткаченка, А.С.Філіпенка, Ю.М.Харазішвілі, Б.І.Холода, А.А.Чухна, Л.В.Шинкарук, С.І.Юрія, М.М.Якубовського та ін. Визнаючи наукову та практичну значущість проведених досліджень, слід констатувати, що формування наукової концепції управління довгостроковим розвитком національної економіки з урахуванням новітніх тенденцій є незавершеним і в умовах посилення економічної, геополітичної та ідеологічної кризи в світовому господарстві є особливо важливим для кожної країни.

Сучасний розвиток України відбувається на тлі вираженого уповільнення західної експансії та економічного підйому Сходу, а тому для неї дуже важливо визначитись із власними довгостроковими пріоритетами та механізмами їх досягнення.

А тому дослідження концептуальних засад формування стратегічної політики в рамках даної наукової публікації є актуальним і становить як науковий, так і прикладний інтерес. Адже саме стратегічна політика забезпечує реалізацію найбільш прийнятних для національної економіки стратегій розвитку; забезпечення національної безпеки, елімінування тих проблем, які пов'язані з так званими провалами ринку; консолідацію зусиль усіх секторів суспільства у забезпеченні збалансованого розвитку національної економіки; реалізацію національної моделі соціально-економічного розвитку, яка буде відповідати сучасним викликам розвитку; забезпечення передумов для втілення додаткових можливостей конкурентного розвитку економіки за допомогою ефективного використання організаційного та економічного інструментарію державного управління, насамперед планології, технотопії, прогнозування, глобального проектування майбутнього.

Тому метою даної статті є обґрунтування базових передумов реалізації стратегічної політики України.

Стратегічна політика – це система визначених цілей та цілереалізуючих систем управління довгостроковим розвитком національної економіки, яка базується на прийнятній моделі соціально-економічного розвитку. Ця модель відображає домінуючі гео економічної орієнтації країни, реалізації її порівняльних переваг, позиціонування її стратегічного ресурсу у світовому господарстві, мобілізацію структурних, технологічних, соціальних, економічних джерел економічного зростання. Дана модель поєднує інституційні, організаційні, економічні форми інтеграції постіндустріального і ноосферизованого технологічних укладів, сприяє формуванню національної моделі інноваційного, сталого, конкурентоспроможного, ноосферизованого розвитку.

Залежно від того, який фактор розвитку є домінуючим при реалізації стратегічної політики, розрізняють такі її види: селективну політику, що базується на підтримці визначених національних пріоритетів; політику збалансованого розвитку; політику, спрямовану на створення полюсів зростання, яка акцентує увагу на створенні сприятливих умов в певних регіонах, які можуть забезпечити позитивні динамічні зрушення для економіки

країни в цілому; політику суспільних трансформацій, в основі яких покладено побудову економіки знань [1, с.343].

При характеристиці концептуальних засад стратегічної політики необхідно визначити основні принципи, на яких вона повинна базуватися, і які дозволять зберегти національну ідентичність та світове лідерство України. Зокрема, це повинні бути принципи:

- забезпечення сталого розвитку, який корелює з принципами гармонійного розвитку та соціальної справедливості. Зазначимо, що параметри сталості повинні бути не аморфним поняттям, а мати чітко визначені цільові параметри для кожного сектора економіки, які гарантують їй конкурентоспроможний, збалансований розвиток у довгостроковому періоді;

- «золотого правила» конкурентоспроможного суспільства С.Гареллі. Даний принцип передбачає формування стабільної, передбачуваної, національної економіки з ефективним інституційним забезпеченням, гнучкими та еластичними структурними пропорціями, котрі формують ефективну технологічну структуру, сприяють зростанню валового нагромадження та інвестування, насамперед в науку, формують передумови для інтенсивного проникнення на світові ринки з підтримкою розумного балансу між глобальною і національною економікою;

- адаптивності, який передбачає вироблення адаптивних інструментів у системі державного управління відповідно до вимог та потреб середовища шляхом використання технології стратегічного аналізу (SWOT-аналізу, SPACE-аналізу), а також розробки адаптивних стратегій розвитку відповідно до конкурентних позицій національної економіки;

- ситуативного управління, яке використовується в умовах ризикованості та непередбачуваності і передбачає застосування стандартизованих базових підходів або чітко відпрацьованих організаційних процедур в управлінні національною економікою відповідно до змін макро- та мегасередовища;

- дисипативності, який вказує на високу ступінь ентропії, яку необхідно враховувати при прийнятті державних рішень стратегічного характеру. Для її зменшення доцільно здійснювати прогнозування довгострокового розвитку з врахуванням основних макроекономічних ризиків, котрі його детермінують, а також з використанням баговаріантних стратегій розвитку (стабілізації зі створенням самодостатніх інноваційних контурів у відтворювальному процесі, мобілізації, модернізації тощо) та ідеального моделювання, яке базується на поєднанні різнорідних, протилежних поглядів у реалізації економічного механізму державного управління;

- телеологічності, який передбачає вирішення за допомогою прогнозно-планового інструментарію життєво важливих завдань розвитку національної економіки – зростання конкурентоспроможності, забезпечення інноваційно-активного ноосферизованого розвитку, гарантування національної безпеки, реформування системи фінансування довгострокових програм розвитку науки, стимулювання попиту на інноваційні розробки, нарощування конкурентного потенціалу розвитку України;

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

- селективності, який вказує на необхідність концентрації обмежених факторів виробництва на векторах подальшого розвитку: технологічній модернізації, заповнення продовольчого вакууму, створення динамічної національної відкритої економіки з урахуванням поліваріантності та особливостей економічних міжнародних зв'язків з використанням переваг різноманітних форм співпраці;

- антиципативності, який передбачає формування ефективної системи наукового передбачення розвитку подій, екстраполяції наслідків прийняття стратегічно важливих рішень, випереджуючого моделювання механізмів розв'язання проблем соціально-економічного розвитку;

- розумної відкритості, пов'язаний з потребою дотримання закону внутрішньої компресії економіки, який в умовах глобалізації дозволяє підтримувати розумну інтеграцію економіки у світове господарство, продуману полівекторність, протидіючи негативному зовнішньому впливу та загрозам.

За основу організаційного блоку реалізації стратегічної політики слід покласти такі рубрикатори: 1) спільне бачення траєкторії довгострокового розвитку України різними політичними партіями; 2) єдині підходи до вибору пріоритетів довгострокового розвитку при реалізації прогнозного інструментарію; 3) наявність єдиного координаційного центру в питаннях вибору траєкторій, оцінювання ефективності моделей довгострокового розвитку, реалізації інструментарію управління довгостроковим розвитком національної економіки, проведення футурологічних досліджень та оцінювання ефективності прогнозно-планових розробок.

Особливу роль в реалізації стратегічної політики слід віднести реалізації прогностичних функцій, які потребують вдосконалення методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення в руслі гіпотетичного використання нейропланування, евристичного моделювання, технологій форсайтингу, економетричного моделювання макроекономічних ризиків. При виборі базової траєкторії та відповідних стратегій довгострокового розвитку доцільно використовувати матрицю стратегій (табл. 1), яка включає стратегії інноваційного прориву, інерційно-ринкового розвитку, модернізації, інтеграції.

Таблиця 1

*Матриця вибору стратегій довгострокового розвитку економіки України**

Тип стратегії довгострокового розвитку	Тип розвитку	Вибір довгострокових пріоритетів розвитку	Система реалізації обраних пріоритетів	Ресурсне забезпечення	Включення у світову економіку
1	2	3	4	5	6
Інноваційного прориву (вироблення довгострокової стратегії (на 20 років інноваційного прориву))	Постіндустріальний. Технологічний прорив.	Наукомісткі, високотехнологічні галузі .	• Довгострокові (20 років) та середньострокові (5-10 років) прогнози науково-технічного та інноваційного розвитку з постійним коректуванням під впливом зміни ендегенних та екзогенних факторів. • Стратегічні плани в сфері розвитку науки та інновацій.	1. Венчурне фінансування. 2. Бюджетні переваги. 3. Податкові пільги. 4. Банки розвитку. 5. Державні та регіональні інноваційні фонди. 6. Стратегічні технологічні	Інноваційний лідер.

1	2	3	4	5	6
			• Національні науково-технічні програми. • Іновіаційні проекти державного значення.	інноваційні альянси.	
Інерційно-ринкового розвитку	Вихивання. Прийняття позицій одного із світових лідерів. Витіснення держави із економіки та скорочення її соціальної функції.	Аграрна або індустріальна периферія. Ресурсоємні, видобувні галузі. Створення сприятливих умов для діяльності іноземного капіталу.	• Відмова від стратегічного та індикативного планування. • Зниження інфляції. • Подальша приватизація державної власності. • Зменшення питомої ваги державного бюджету у ВВП. • Скорочення державної підтримки іновіацій, науки, освіти, культури. • Згортання системи соціального трансфертування.	1. Іноземне інвестування. 2. Скорочення питомої ваги безплатних суспільних послуг.	Підпорядкування національних галузей світовим ТНК.
Модернізації	Мобілізація та нарощування власного ресурсного потенціалу, що дозволяє зберегти національну ідентичність та забезпечити нову якість економічного зростання.	Іновіаційне підприємництво. Розвиток мережевої економіки. Кластеризація економіки. Розвиток людського капіталу.	• Середньострокове прогнозування (до 5 років). • Законодавче закріплення стратегії національної модернізації. • Іновіаційні, ноосферизовані програмні розробки. • Збільшення державних витрат на освіту, культуру, науку, програми розвитку зайнятості. • Пріоритетне фінансування стимулювання реалізації іновіаційних програм. • Модернізація та іновіація функцій державного управління.	Капіталізація державних коштів. Залучення коштів Стабілізаційного фонду і валютних резервів НБУ в фінансуванні гарантування і страхування іновіацій в неринковому секторі економіки. Бюджетне субсидування і пільгове кредитування державних корпорацій, дослідницьких центрів, які проводять науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки.	Рівноправний учасник світогосподарських процесів.
Інтеграції	Інтеграційно-структурний конвергентний розвиток (інтелектуальний, організаційний, інституційний).	Реалізація моделі концентричних кіл. Багатовекторний розвиток. Регіональне вирівнювання.	• Копіювання зарубіжних моделей розвитку. • Впровадження власної моделі розвитку. • Адаптація до наднаціональних стандартів розвитку.	Міжнародні гранти. Міжнародна технічна допомога. Міжнародні інвестиційні програми та проекти. Кошти міжнародних валютно-фінансових кредитних утворень. Приватні гранти. Прямі інвестиції	Отримання додаткових конкурентних переваг за умови дотримання технологіко-економічної сумісності країн, що інтегруються.

*Примітка: складено автором з використанням [5].

У щорічному посланні Президента України до Верховної ради зазначено, що стратегічним вибором України має стати стратегія модернізації, яка повинна передбачати підвищення дієвості соціально-економічної політики; зміцнення конкурентоспроможності та підвищення продуктивності праці; модернізацію системи соціального захисту [2]. Тоді як світогосподарська практика реалізації подібного типу стратегії передбачає модернізацію та інноватизацію функцій державного управління, розвиток інноваційного підприємництва, розвиток мережевої економіки, соціальний розвиток через вдосконалення якості життєдіяльності та розвиток економіки знань.

У сучасній Європі проглядаються дві моделі успішної модернізації. Перша (польська) зводиться до того, що держава декларує політику реформ за європейським зразком, мобілізує національний ресурс і здійснює ці реформи, отримуючи фінансову підтримку ЄС. Друга (турецька) – це модернізація в умовах невизначеності щодо майбутнього членства в ЄС. На думку вітчизняних управлінців, Україні потрібна європейська політика польсько-турецького зразка з вираженою українською специфікою [3; 4].

Така специфіка визначається необхідністю дотримання чинників європейського розвитку та реформування національної політики, а також зовнішньої збалансованості зі всіма членами-ЄС.

Оптимальним варіантом для України могла б стати стратегія інноваційного прориву, в основі якої повинна бути покладена ноосферизація економічного розвитку. Адже потенціал для такої стратегії в Україні є. насамперед йдеться про високі значення якісно нових показників динамічного розвитку – освіти, науки. Але для того, щоб зміцнити національний потенціал для такого прориву, державі необхідно через інструментарій фіскальної, грошово-кредитної, інвестиційної, інноваційної політики стимулювати структурні перетворення. Вони повинні забезпечити: активізацію інвестування в нанотехнології, розвиток високотехнологічних послуг, розвиток людського потенціалу та створення місткого ринку знань; активну інтеграцію України з цивілізаційними анклавом в питаннях розвитку інноваційного простору, розбудови інформаційної інфраструктури. Для цього необхідно модернізувати технології управління довгостроковим розвитком.

Ресурсне забезпечення такої політики повинно опиратися не тільки на людський, інноваційний, інформаційний капітал, але й на креативний капітал, інституційну спроможність владних структур реалізовувати інноваційні технології, посилення ролі неекономічних факторів у довгостроковому управлінні, серед яких: якість державного управління, зниження рівня корупції та зловживань в державному управлінні тощо.

Для покращення фінансового забезпечення в ресурсному блоці доктрини необхідно:

по-перше, раціоналізувати та розширити структуру державних фінансових витрат. Зокрема, при реалізації середньострокового та довгострокового програмування соціально-економічного розвитку необхідно ставити акцент саме на розвитку ноосферизованої економіки, збільшуючи суми бюджетних

витрат на науку та освіту. Фінансування науково-дослідних розробок повинно корелюватися із кількістю впроваджених у реальний сектор економіки результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Для оптимізації розподілу державних коштів необхідно запровадити державну підтримку у фінансуванні тих прикладних розробок, в яких передбачена участь приватних інвесторів, які зацікавлені у подальшому впровадженні результатів науково-прикладних розробок у виробництво;

по-друге, вдосконалити організаційне забезпечення складання програмно-планових розробок у частині оптимізації процедур розробки, розгляду та прийняття закону про Державну програму економічного і соціального розвитку України на певний рік шляхом поєднання процедур бюджетного планування із довгостроковим, середньостроковим та короткостроковим плануванням соціально-економічного розвитку на рівні держави, адміністративно-територіальних одиниць та розпорядників бюджетних коштів. Для посилення системи державного внутрішнього контролю та відповідальності учасників даного процесу необхідно чітко визначити повноваження учасниками бюджетного процесу;

по-третє, необхідно активізувати потенціал державних позабюджетних науково-дослідних фондів, які могли б надавати кредити та субсидії тим суб'єктам господарювання, які займаються науковими розробками проблем і впровадженням їхніх результатів у виробництво;

по-четверте, активізувати використання вітчизняних та зарубіжних кредитних ресурсів для інвестування в економіку. В фінансових ресурсах державного сектора в країнах ЄС лише 25% складають власні кошти, 15% – безповоротні дотації бюджету і майже 57% – довгострокові кредити і фінансові позики, отримані як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [6, с.105].

Світова практика нагромадила позитивний досвід використання потенціалу банків розвитку, які доцільно імплементувати у вітчизняну систему управління довгостроковим розвитком національної економіки. Вони, ліквідуючи «інституційні провали» ринкової економіки, створюють мультиплікативний ефект, здійснюючи довгострокове некомерційне фінансування нанопроєктів за рахунок залучення бюджетних асигнувань, позик, розміщення цінних паперів під гарантію держави на внутрішньому фондовому ринку.

У реалізації прогнозного інструментарію державного управління критеріями вибору довгострокових пріоритетів розвитку України повинні бути:

- технологічний рівень інноваційної продукції, тобто її відповідність галузям п'ятого (фармацевтична, автомобільна, хімічна, інструментальна промисловість) та шостого технологічних укладів (біотехнології, зокрема клітинна біологія, аерокосмічна промисловість, нанотехнологій, нові матеріали, оптоелектроніка, системи штучного інтелекту, мікроелектроніка, фотоніка, мікросистемна механіка; інформаційні супермагістралі, програмне забезпечення і засоби імітації, молекулярна електроніка, системи управління персоналом), що забезпечуватиме конкурентоспроможність даної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках;

- комерційна ефективність, в рамках якої доцільно розглядати бюджетну ефективність (додаткові надходження до державного та місцевих бюджетів), маркетингову ефективність, тобто здатність інноваційних товарів та послуг задовольняти реальні потреби національної економіки і займати певні ринкові ніші (наприклад, на ринку сировини і матеріалів – відновлювальні джерела енергії, енергозберігаючі технології, наноматеріали; в реальному секторі – інноваційне обладнання, біотехнології, наноелектроніка, фотоніка, інформаційно-комунікаційні супермагістралі, молекулярна електроніка тощо);
- некомерційна ефективність, яка відображає соціальну (використання кадрового потенціалу національної економіки), екологічну значущість інноваційних товарів та послуг, можливість вирішення питань, пов'язаних з національною безпекою, відповідність параметрам сталого розвитку;
- рівень ноосферизації, тобто наявність результатів фундаментальних досліджень, вітчизняних винаходів, обладнання, матеріалів та технологій подвійного призначення.

Для забезпечення національного консенсусу з приводу довгострокових пріоритетів розвитку і координації їх досягнення доцільно передбачити укладення пакту між партіями, а також підписання публічного соціального контракту на 10-20 років, що дозволить незалежно від зміни уряду безупинно працювати над реалізацією визначених цілей довгострокового розвитку, кардинально не змінюючи вектори розвитку. Крім цього, цілком слушною є пропозиція II Міжнародного Нобелівського форуму (Дніпропетровський університет економіки та права, 19-22 травня 2010 р.) щодо розробки спільно з Міжнародним інститутом Питирима Сорокіна – Миколи Кондратьєва довгострокової стратегії діалогу та партнерства цивілізацій у галузі науки, культури й етики на основі глобального прогнозу «Соціокультурне майбутнє цивілізацій». Це, в свою чергу, дозволить, з одного боку, зважити довгострокові пріоритети розвитку України на національному та наднаціональному рівнях, а з іншого – розширити дослідження циклічно-генетичних закономірностей функціонування економічних систем та інновацій у XXI столітті із зосередженням особливої уваги на питаннях подолання наслідків світової фінансової кризи.

Забезпечення координації реалізації інструментарію стратегічної політики повинна Національна рада з питань управління довгостроковим розвитком України. До складу Ради необхідно включити представників Департаменту стратегічного планування розвитку економіки Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Комітету з питань економічної політики Верховної Ради України, Департаменту з економічного аналізу та прогнозування НБУ, Управління стратегії сталого розвитку Ради національної безпеки і оборони України, Інституту економіки та прогнозування Національної академії наук України, Національного інституту стратегічних досліджень та представників політичних партій. У положенні про Національну раду необхідно закріпити функції: проектування майбутнього з використанням новітніх технологій та методик, визначення ризиків довгострокового розвитку, підготовку та розгляд

прогнозно-планових документів, визначення напрямків довгострокового розвитку та екстраполяції їх наслідків, моделювання соціально-економічного розвитку, оцінювання ефективності програм економічного і соціального розвитку України, оцінювання ефективності реалізації інструментарію управління довгостроковим розвитком.

Для організаційної координації та узгодження реалізації інструментарію стратегічної політики на макроекономічному, макроструктурному, мезоекономічному, мікроекономічному рівнях та вдосконалення його методичного забезпечення необхідно використовувати при розробці прогнозних, програмно-планових документів «критичні» значення показників сталого розвитку секторів національної економіки [5], конкурентоспроможності, ноосферизації, інноваційно-інвестиційної активності, макроекономічної безпеки, результативності використання прогнозно-планового інструментарію.

Комунікаційне забезпечення стратегічної політики повинно базуватися на засадах інноваційного партнерства держави, науки, освіти, бізнесу. Держава в даному партнерстві повинна створити належне законодавче забезпечення, подолання негативних деструктивних наслідків соціально-економічного розвитку, якісне надання суспільних послуг, підтримку стратегічних пріоритетів, створення технологічних коридорів, які забезпечуватимуть спадковість стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки, стимулювання реалізації «ВІП-проектів» у фундаментальній науці, долучатиметься до реалізації мегапроектів у високотехнологічних секторах економіки. Держава також повинна передбачити механізм платної націоналізації акцій або часток у статутному фонді тих стратегічних підприємств і банків, які мають стратегічну економічну цінність, але їм загрожує банкрутство (довгострокова неплатоспроможність).

Основними завданнями наукового сектору в системі інноваційного партнерства повинні бути прогнозування, експертне консультування, фундаментальні та прикладні дослідження. Ефективність науки в контексті генерування нових технологій визначає можливості економічного розвитку провідних країн світу. Як правило, пріоритетами наукових досліджень в розвинутих країнах світу є нанотехнології, біотехнології, захист навколишнього середовища, аерокосмічні дослідження (рис. 1).

Однією з перспективних форм використання інтелектуального капіталу є інвестування у створення нанотехнологій, під якими слід розуміти комплекс процесів із впровадження високоточної обробки поверхонь із використанням надточного травлення, нанесення плівок, високоенергетичних електронних, фотонних та іонних пучків; технологічні системи, процеси машин і механізмів, які здатні виконувати надточні операції у масштабі кількох нанометрів. Різні підходи до становлення та розвитку нанотехнологій застосовуються в мікроелектроніці, аерокосмічній індустрії, хімічній і медичній галузях.

Освіта в системі інноваційного партнерства відповідатиме за підвищення кваліфікації, підготовку висококваліфікованих фахівців, науковців, державних

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

службовців. По суті, освіта формуватиме інтелектуальний капітал нації, який сприятиме масштабному прориву в сфері науки і техніки і стане запорукою виходу України із кризи. Даний процес повинен супроводжуватися залученням іноземних та державних інвестицій у процеси формування й розвитку інтелектуального капіталу, його інтеграцією у світовий науковий простір простором.

Пріоритети наукових досліджень			
США	Країни ЄС	Японія	Росія
↓	↓	↓	↓
нові матеріали (композити)	дослідження в біології, вивчення основних хвороб на світовому рівні	наука про життя	нові матеріали (композити і кераміка)
інформаційні технології	дослідження в сфері інформаційного суспільства	інформатика та телекомунікації	наноелектроніка і фотоніка, інформаційно-комунікаційні мережі
біотехнології	аеронавтика та космос	захист навколишнього середовища	охорона навколишнього середовища
гнучкі автоматизовані виробництва для обробної промисловості	дослідження, які характеризуються високою невизначеністю та ризиками	нанотехнології і нові матеріали.	авіакосмічні технології, транспорт
			відновлювальні джерела енергії, енергозберігаючі технології
транспорт	дослідження, які розглядають розвиток		біотехнологія і біомедицина
енергетика	Європи як єдиного цілого.		нові ресурсозберігаючі та екологічно чисті виробництва
екологічно чисті технології та методи відновлення потерпілих екосистем.			нові зразки оборонної техніки.

*Рис. 1. Пріоритетні напрямки розвитку науки в розвинутих країнах світу**

*Примітка: складено автором з використанням [7].

Бізнес зможе взяти на себе реалізацію інноваційних проектів та ноосферизованих розробок, виділяючи необхідні фінансові ресурси для освоєння стратегічно-перспективних ринкових ніш. Адже в Україні в середньому приватним бізнесом на науково-технічні розробки витрачається 0,8% ВВП, тоді як у розвинутих країнах світу (США, Японія) – до 2,5% ВВП [8].

Основним стимулом інноваційної активності бізнесу в контексті стимулювання розробки і впровадження новітніх технологій, заснованих на використанні саме вітчизняного науково-технічного потенціалу, повинна стати сприятлива фіскальна, кредитна, інвестиційна політика держави (податкові пільги (інвестиційні податкові кредити) для підприємств, які інвестують власні кошти для проведення наукових досліджень; диференційована шкала оподаткування підприємствам, які впроваджують новітні технології, виготовляють інноваційну продукцію; пільгова система банківських кредитів.

Важливо, щоб подальші наукові розробки, що стосуються реалізації стратегічної політики, стосувалися структурування цілей та інструментарію їх досягнення в часовому горизонті. Якщо в короткостроковому періоді необхідно

забезпечувати збалансований розвиток ринків та секторів національної економіки, то в середньостроковому – стимулювання структурних зрушень, здатних забезпечити формування нової якості економічного зростання; в довгостроковому періоді стратегічна політика повинна забезпечувати національну безпеку та сталий розвиток. Слід наголосити на потребі прийняття доктрини управління довгостроковим розвитком національної економіки, яка об'єднає базові настанови, принципи, погляди та цілереалізуючі системи забезпечення стратегічних пріоритетів.

Список використаних джерел:

1. Національна економіка : навч. посібн. / А.Ф.Мельник, А.Ю.Васіна, Т.Л.Желюк, Т.М. Попович; за ред. А.Ф.Мельник – К.: Знання, 2011. – 463с.
2. Послання Президента України до Верховної Ради України «Модернізація України - наш стратегічний вибір. – К., 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua/public/File/2011_Book/Poslannya_2011.pdf
3. Грищенко К. Стратегічна рівновага як шанс України у багатополлярному світі/ К.Грищенко // Дзеркало тижня. – 2012. – № № 9.
4. Данилишин Б.М., Микитенко В.В. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: монографія. У 2 т. – Т. 1./ Б.М.Данилишин, В.В.Микитенко. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2008. - 336 с.
5. Желюк Т. Л. Управління довгостроковим розвитком національної економіки: методологічні та прикладні аспекти : моногр. / Т. Л. Желюк. – Тернопіль : Екон. думка, 2010. – 512 с.
6. Карлін М.І. Фінансові системи країн Західної Європи : навч. посібник / М.І. Карлін. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 320с. – ISBN 978-966-580-295-2.
7. Кузык Б.Н. Россия – 2050 : стратегия инновационного прорыва: монография / Б.Н.Кузык, Ю.В. Яковец. – М. : Экономика, 2004. – 632 с. – ISBN 5-282-02385-7.
8. Желюк Т.Л. Механізми стимулювання розвитку та використання нанотехнологій суб'єктами економічної діяльності / Т.Л.Желюк, О.В.Бречко// Схід. – 2011. –№ 1. – С.64-67.